

Sémi összehasonlító nyelvészet

BMA-HEBD-303

Biró Tamás

2014. szeptember 10.

Praktikus dolgok:

- A kurzus honlapja: <http://birot.hu/courses/2014-semi>
Jelszó!
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu
<http://birot.web.elte.hu/>, <http://www.birot.hu/>
- Kérdés, óhaj, panasz („fogadóóra”): emailes egyeztetés alapján.
- Pótóra: ha elmaradnak órák. Őszi ünnepek előtt?

Az óra céljai:

- „Bevezetés a sémi nyelvészetbe”
- Sémi nyelvészeti alapok a bibliatudomány műveléséhez, valamint tágabb nyelvészeti kontextus.
- Fejezetek a nyelvészetből hebraistáknak:
 - tényanyag
 - módszertan, gondolkodásmód
 - sok nyitott kérdés
- Az óra jellege: előadás + beszélgetés, közös munka, stb.

Követelmények, praktikus dolgok:

- Tankönyv gyanánt:

Patrick Bennett, Comparative Semitic Linguistics. A Manual. (Eisenbrauns, 1998)
[23.1.Ben.1.]

Dobos Károly Dániel. Sém fiai: A semi nyelvek és a semi írásrendszerek története
(Pázmány Egyetem eKiadó, és Szent István Társulat, 2013) [23.1.Dob.1.]

John Kaltner and McKenzie, Steven (eds.), Beyond Babel: A Handbook for
Biblical Hebrew and Related Languages. (SBL, 2002) [23.1.Kal.1.]

- További rövidebb olvasmányok a honlapon

– felhasználónév, jelszó

Írástörténet, házi feladatokhoz, stb.

Követelmények, praktikus dolgok:

- Jegyszerzés:
 - órai munka (10%): tankönyvfejezetek és a házi feladatok megbeszélése, valamint kritikai észrevételek.
 - a félév során beadandó házi feladatok (50%): tizenkettőből tíz (10×5%)
 - félévvégi zh (40%): „korlátozott nyitott könyv”

A félév szerkezete

1. Általános bevezetés. A sémi nyelvcsalád.
2. Módszertani bevezetés: történeti-összehasonlító módszer. A nyelvészet területei.
3. Héber a bibliai és posztbiblikus korban.
4. A kánaáni nyelvek.
5. Az északnyugati sémi nyelvek.
6. A családfaelmélet kritikája: a hullámelmélet.
7. A sémi nyelvcsalád: áttekintés, megoldatlan kérdések.
8. A sémi nyelvcsalád tágabb kontextusa.
- 9-11. Az összehasonlító nyelvészet módszerei 1/2/3
12. Írástörténet.

Bevezetés a nyelvészetbe

An over-simplified history of linguistics

		Linguistics is a tool to...	Language belongs to...
Middle Ages	<i>“Philological” linguistics</i>	...analyze (holy) texts.	... a text or author.

An over-simplified history of linguistics

		Linguistics is a tool to...	Language belongs to...
Middle Ages	<i>“Philological” linguistics</i>	...analyze (holy) texts.	... a text or author.
End 18 th and 19 th century	<i>Historical linguistics</i>	... the history of a nation.	... a nation or people.

An over-simplified history of linguistics

		Linguistics is a tool to...	Language belongs to...
Middle Ages	<i>“Philological” linguistics</i>	...analyze (holy) texts.	... a text or author.
End 18 th and 19 th century	<i>Historical linguistics</i>	... the history of a nation.	... a nation or people.
1 st half of 20 th century	<i>Structuralist linguistics</i>	... studying human signs.	... a society, population.

An over-simplified history of linguistics

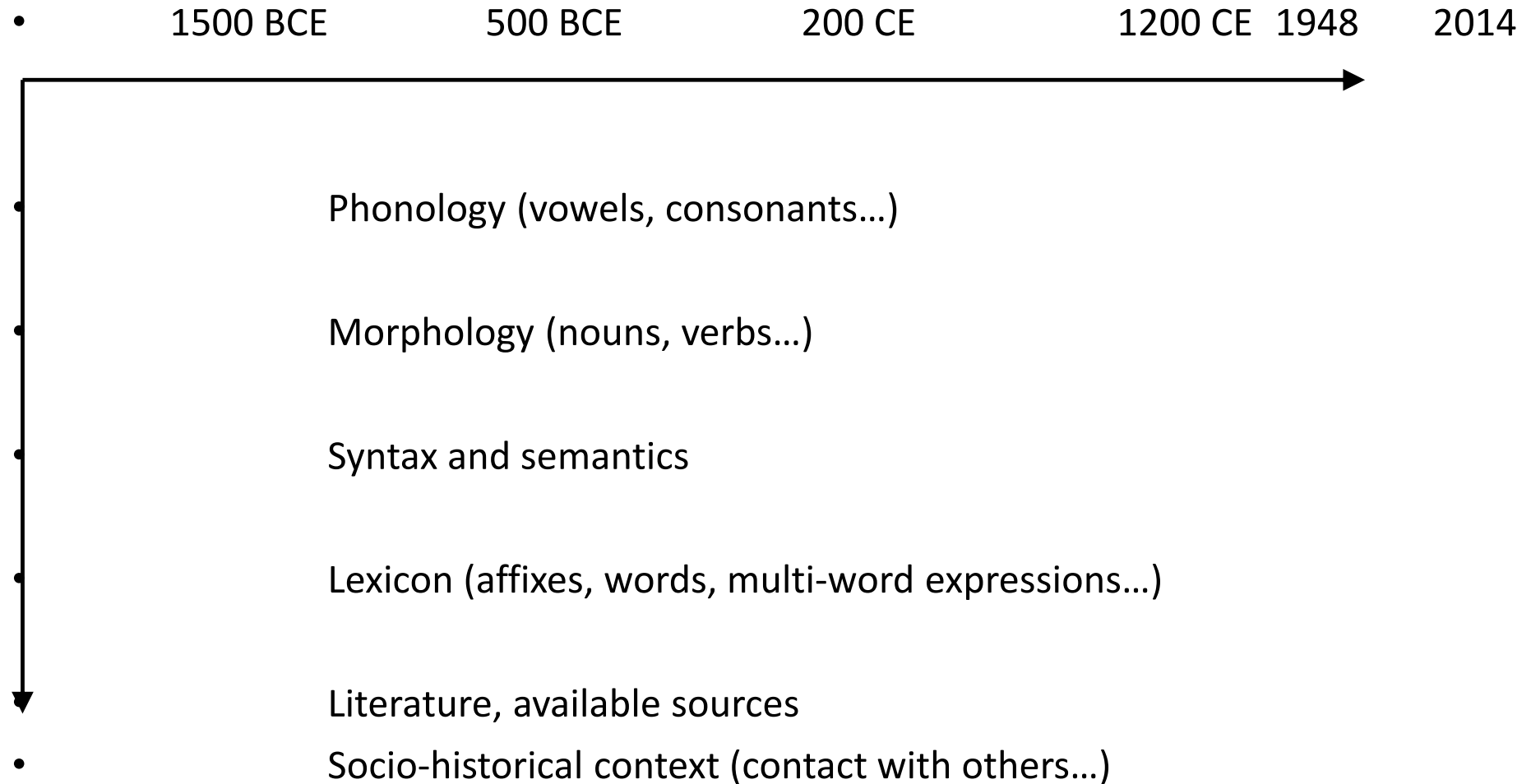
		Linguistics is a tool to...	Language belongs to...
Middle Ages	<i>“Philological” linguistics</i>	...analyze (holy) texts.	... a text or author.
End 18 th and 19 th century	<i>Historical linguistics</i>	... the history of a nation.	... a nation or people.
1 st half of 20 th century	<i>Structuralist linguistics</i>	... studying human signs.	... a society, population.
2 nd half of 20 th century	<i>Generative linguistics</i>	... studying human brain.	... a brain or a species.

Miért? Kérdések a nyelvészetben

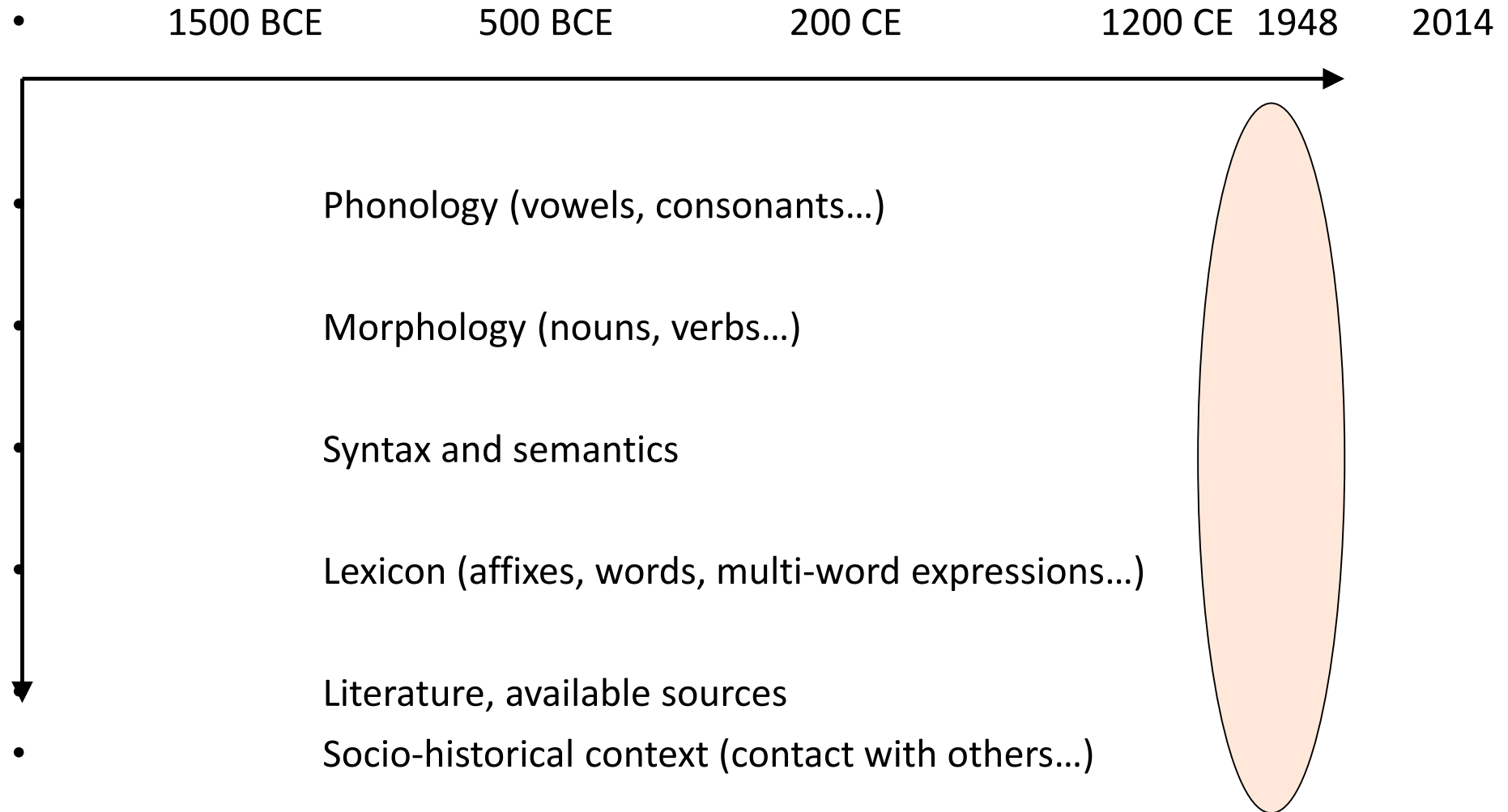
Adott nyelvészeti megfigyelés: miért van ez így?

- Mert így fejlődött ki:
történeti magyarázatok.
- Mert az emberi agyban így van kódolva:
kognitív magyarázatok.
- Mert így képes betölteni a (társadalmi) funkcióit:
funkcionalista magyarázatok.
- Mert így képes a gyermek megtanulni.
- ...
- Mert véletlenül így alakult: *ne féljünk ettől a választól sem!*

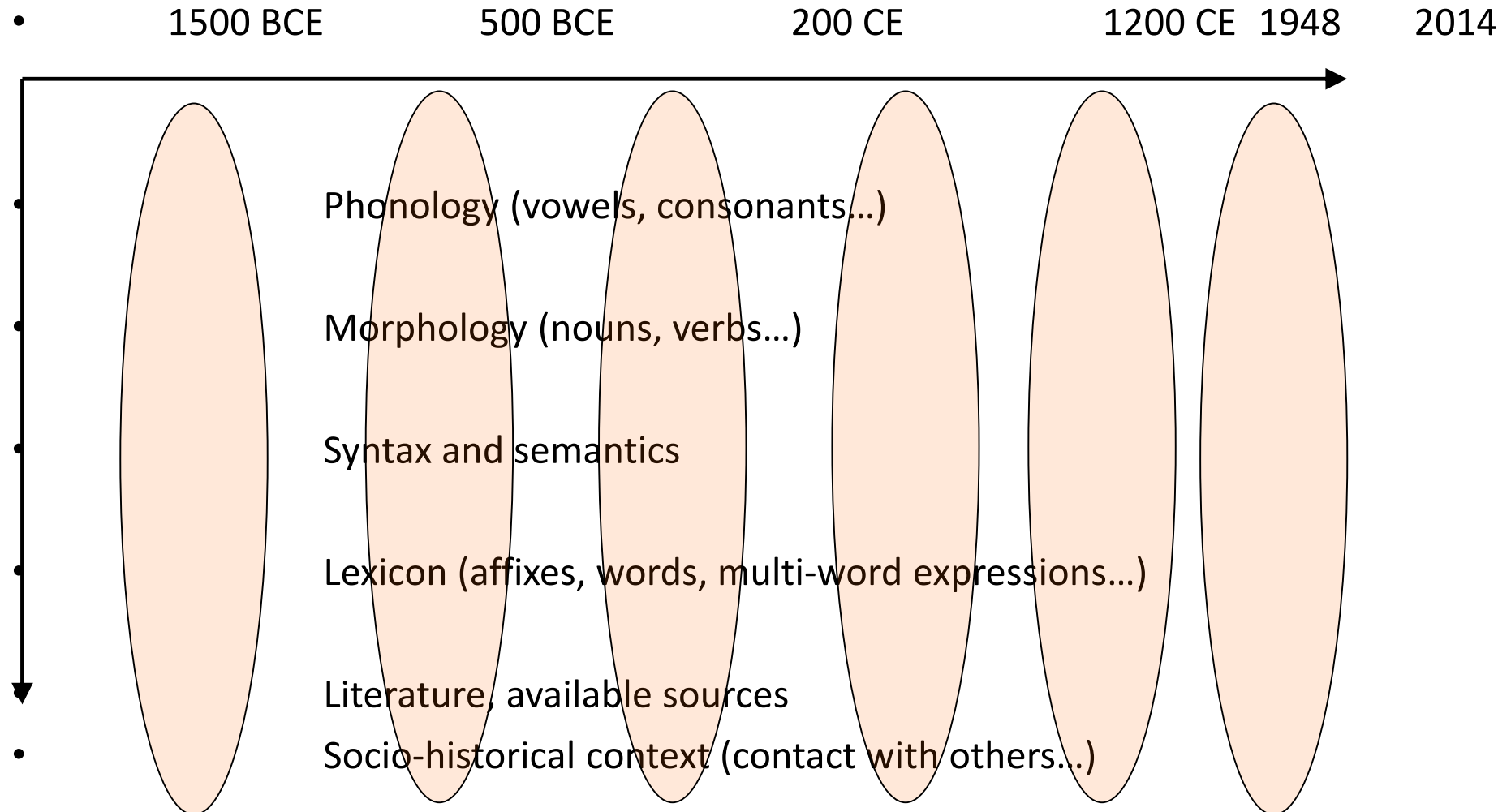
Two dimensions: *synchrony* (one state) vs. *diachrony* (change)

Two dimensions: *synchrony* (one state) *vs.* *diachrony* (change)

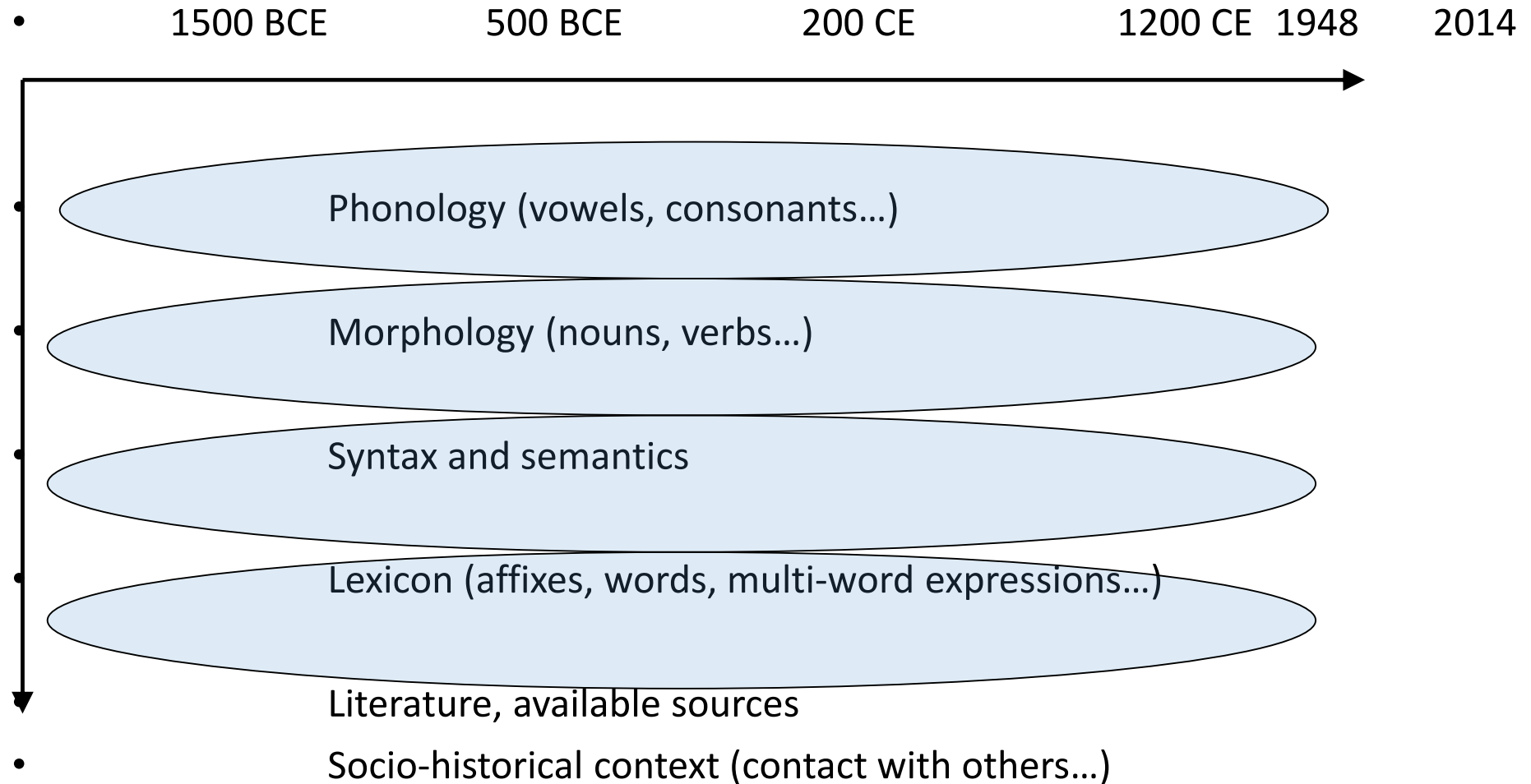

Two dimensions: *synchrony* (one state) *vs.* *diachrony* (change)

Two dimensions:

synchrony (one state) vs. *diachrony* (change)

Nyelvek összehasonlítása:

Kapcsolat vagy nincs kapcsolat? Ez itt a kérdés

- Két nyelv közötti hasonlóságok lehetséges okai:
 - Közös őś
(Protosémi **šalām* > héber *šalōm* ~ arab *salām*)
 - Kontaktnyelvészet, areális és kulturális tényezők (kölcsönzés:
héber *שק* ~ angol *sack* ~ magyar *zsák*; héber *טלוויזיה* ~ angol *television*)
 - Nyelvi univerzálék: [t] hang a héberben, magyarban, angolban, stb.
 - Nyelvtipológia: két nyelvtani nem héberben és franciában.
 - Véletlen: földrajzi nevekhez kapcsolódó *-i* szuffixum
héber *ישראל* ~ magyar *izraeli*.

NB: jelölési konvenciók: [t], ~, *példa* 'jelentés', *, >.

A nyelvészet forrásai

- (Preskriptív nyelvészet: az “akadémia”)
- Mai nyelvek:
 - Bármi, amit az anyanyelvi beszélő mond.
 - Megfigyelések és kontrollált kísérletek.
 - Felnőttek, gyerekek, L2 tanulók...
- Múltbeli nyelvek?
 - Csak írott adatok. Nincs hangfelvétel. Nem lehet kérdezni.
 - Szóbeli és az írott nyelv különbsége. Másolási hibák.
 - *Homo sapiens* univerzálék a régi nyelvekre is.
 - Összehasonlítás rokon nyelvekkel (pl., cognates).
 - Belső rekonstrukció: rendhagyó jelenségek a múltban szabályosak lettek volna?

At all times, keep in mind the truth about comparative linguistics, indeed about all of linguistics. Nothing is real except the raw facts of the language, the words people say, the scratching on the rock. All linguistic analysis is fiction or educated guess; all linguistic description is a more-or-less simplified and distorted mapping of the complexities of speech on a sheet of paper. When drawing a conclusion that is elegant and innovative, one should not fall in love with it. Remember, with honesty and humility, that one new fact can reshuffle the cards and force a totally different (but equally elegant) analysis.

Patrick. R. Bennett: *Comparative Semitic Linguistics*, p. 67.

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Olvasandó: Bennett 1-22, K-McK 1-18.

2. Fedezzük fel a máltai nyelvet!

- A máltai nyelv leírása: http://mt.wikipedia.org/wiki/Lingwa_Maltija
http://en.wikipedia.org/wiki/Maltese_language,
http://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1ltai_nyelv
- Írja le a benyomásait fél oldal (1-2 bekezdés) terjedelemben: szókincs, morfológia, szintaxis... – héberrel (arámival, arabbal) egybevetve.
- Emailben: biro.tamas@btk.elte.hu.
- Határidő: kedd dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!